

Grooming, or Gradual Deception for the Purpose of Sexual Exploitation in the Criminal Law of Iran and England

Behrooz Javanmard*

Professor of Criminal Law, Nooretouba
University, Tehran, Iran

Nooshin Heydarifard

PhD candidate in Criminal Law, Islamic Azad
University, Science and Research Branch,
Tehran, Iran

Abstract

The phenomenon of grooming, defined as a gradual process of manipulation, deception, trust-building, and psychological conditioning of a child or adolescent for the purpose of sexual exploitation, constitutes one of the most serious contemporary challenges for criminal law systems. Its particular importance lies in the fact that it embodies a preventive criminal policy, whereby the legislator intervenes at an early stage, before the realization of the ultimate harmful result, namely sexual abuse. In English criminal law, grooming has been expressly and independently criminalized under the Sexual Offences Act 2003 (as amended), reflecting an active, risk-oriented approach. Under this model, the occurrence of sexual abuse is not required for criminal liability, provided that the offender's specific intent to sexually exploit a child is established.

In Iranian criminal law, although the term "grooming" is not explicitly used, paragraph 9 of Article 10 of the Law on the Protection of Children and Adolescents (2019) implicitly criminalizes grooming-like conduct in cyberspace. However, restricting criminalization to the online context has created a significant legislative gap regarding grooming in the physical, offline sphere. Adopting a comparative perspective, this article examines the nature and constituent elements of the offence in both Iranian and English law, highlights its preventive and absolute character in the absence of any material result, and stresses the central role of specific intent. Drawing on the English legislative experience, the article concludes by proposing reforms to enhance the effectiveness of the Iranian criminal law response to grooming.

Keywords: grooming, sexual abuse, specific intent, Iranian criminal law, English criminal law

Received: 18/December/2026

Accepted: 19/February/2026

eISSN: 2783-4204

ISSN: 2783-3631

گرومینگ یا فریبکاری تدریجی به منظور سوءاستفاده جنسی در حقوق کیفری ایران و انگلستان

بهروز جوانمرد*

استاد گروه حقوق کیفری، دانشگاه نورطوبی، تهران، ایران

نوشین حیدری فرد

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات
تهران، ایران

چکیده

پدیده گرومینگ، به‌عنوان فرایندی تدریجی از فریب، جلب اعتماد، عادی‌سازی و آماده‌سازی روانی کودک یا نوجوان برای سوءاستفاده جنسی، یکی از مهم‌ترین چالش‌های نوین در عرصه حقوق کیفری به‌شمار می‌رود. اهمیت این رفتار مجرمانه در آن است که قانون‌گذار با رویکردی پیشگیرانه پیش از تحقق نتیجه نهایی (وقوع آزار جنسی)، به مداخله و پاسخ‌دهی می‌پردازد. حقوق کیفری انگلستان با جرم‌انگاری مستقل و صریح گرومینگ در قانون جرایم جنسی مصوب ۲۰۰۳ با اصلاحات بعدی، رویکردی فعال و خطر محور اتخاذ کرده و تحقق آزار جنسی را شرط مسئولیت کیفری نمی‌داند (مشروط بر احراز سوءنیت خاص مرتکب). در حقوق کیفری ایران، هر چند اصطلاح «گرومینگ» به‌صراحت به کار نرفته است، بند ۹ ماده ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹، این رفتار را به‌طور ضمنی در فضای مجازی جرم‌انگاری کرده است. با این حال، محدود ساختن جرم به محیط مجازی، خلأ تقنینی مهمی را در قبال گرومینگ در فضای واقعی ایجاد کرده است. پژوهش حاضر با رویکرد تطبیقی و با تمرکز بر حقوق کیفری ایران و انگلستان، ضمن تحلیل ماهیت و ارکان جرم در دو نظام حقوقی، بر پیشگیرانه و مطلق بودن جرم گرومینگ از حیث عدم لزوم تحقق نتیجه‌ی مادی تأکید کرده و بر نقش سوءنیت خاص (قصد بهره‌کشی جنسی) در تحقق جرم تصریح می‌نماید. در پایان، با الهام از رویکرد قانون‌گذار انگلیسی، پیشنهادهایی تقنینی برای ارتقای پاسخ‌دهی حقوق کیفری ایران در قبال این پدیده ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: گرومینگ، فریبکاری تدریجی، سوءاستفاده جنسی، حقوق کیفری ایران، حقوق کیفری انگلستان

مقدمه

تحولات اجتماعی و فناورانه در دهه‌های اخیر، به‌ویژه گسترش فضاهای ارتباطی مجازی، نه تنها شیوه‌های ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان را دگرگون ساخته، بلکه مرزهای سنتی میان مرحله‌ی پیشینی و پسینی بزه‌دیدگی را نیز جابه‌جا کرده است. آزار جنسی کودکان، برخلاف بسیاری از جرایم خشن، غالباً با یک لحظه‌ی ناگهانی یا خشونت‌آمیز آغاز نمی‌شود، بلکه شروع آن در بسیاری از موارد نرم، تدریجی و نامحسوس است؛ یک پیام دوستانه، توجه بیش از حد، شوخی به‌ظاهر بی‌ضرر، هدیه‌ای کوچک یا شکل‌گیری رازی مشترک. در این نقطه، مرزهای رفتاری به‌آرامی عادی‌سازی می‌شوند و بستر روانی و عاطفی لازم برای وقوع آزار جنسی فراهم می‌گردد. این فرایند تدریجی و حساب‌شده همان چیزی است که در ادبیات حقوق کیفری و جرم‌شناسی معاصر با عنوان «گرومینگ» شناخته می‌شود. گرومینگ ناظر بر مرحله‌ای پیشینی از بزه‌دیدگی جنسی است که طی آن مرتکب، با بهره‌گیری از رفتارهای فریبکارانه، تدریجی و متناسب با شرایط کودک، خانواده و محیط پیرامون، اعتماد بزه‌دیده را جلب کرده و حساسیت او نسبت به مرزهای جنسی را کاهش می‌دهد. بدین ترتیب، گرومینگ نه یک رفتار منفرد، بلکه «فرایند»ی مرکب از زنجیره‌ای از اقدامات پیوسته است که هر گام آن، گام بعدی را ممکن‌تر می‌سازد و پلی میان نیت مجرمانه و فعل مجرمانه‌ی نهایی ایجاد می‌کند. اهمیت این پدیده در آن است که اگر در مراحل اولیه شناسایی و مهار نشود، مداخله‌ی کیفری در مراحل بعدی غالباً با آسیب‌های جبران‌ناپذیر جسمی و روانی برای کودک همراه خواهد بود.

فضای مجازی در این میان به ابزاری قدرتمند برای تحقق گرومینگ تبدیل شده است. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی امکان نزدیک‌شدن بی‌واسطه به کودک، پنهان‌سازی هویت، استمرار ارتباط، عبور از نظارت خانواده و شکل‌دهی تدریجی به وابستگی عاطفی را به‌طور چشمگیری افزایش داده‌اند. همین ویژگی‌ها سبب شده‌اند که گرومینگ آنلاین، به یکی از مهم‌ترین چالش‌های سیاست جنایی معاصر بدل شود. مطالعات نشان می‌دهند که بخش قابل‌توجهی از مرتکبان سوءاستفاده جنسی از کودکان، پیش از ارتکاب جرم اصلی، از الگوهای گرومینگ استفاده می‌کنند؛ با این حال، ماهیت غیرصریح و تدریجی این فرایند، شناسایی و اثبات آن را با دشواری‌های جدی مواجه ساخته است. برای سال‌ها، نبود تعریف جامع و ابزارهای مفهومی و تجربی برای تبیین مراحل گرومینگ، موجب محدودیت تحقیقات علمی در این حوزه شده بود؛ هرچند در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای مرحله‌بندی این فرایند و ارائه‌ی ابزارهای سنجش آن صورت گرفته است (عارفی و قادری، ۱۴۰۳).

از منظر حقوق کیفری، پرسش محوری آن است که چگونه می‌توان با رویکردی پیشگیرانه، این رفتارهای مقدماتی اما خطرناک را پیش از آن که به آزار جنسی بالفعل منتهی شوند، مهار کرد. پاسخ به این پرسش، مستلزم بازاندیشی در مرز میان پیشگیری و واکنش کیفری است. در همین راستا، سیاست جنایی بین‌المللی در سال‌های اخیر حساسیت فزاینده‌ای نسبت به جرم‌انگاری گرومینگ نشان داده است. کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرایم سایبری^۱ (مصوب ۲۰۲۵) تحقق عدالت برای کودکان در فضای مجازی را در زمره‌ی محورهای اساسی خود قرار داده و در ماده‌ی ۱۵، کشورهای عضو را صراحتاً ملزم به جرم‌انگاری رفتارهایی چون ترغیب، درخواست، برقراری ارتباط یا گرومینگ با هدف ارتکاب جرم جنسی علیه کودک کرده است. این رویکرد نشان‌دهنده‌ی انتقال کانون مداخله‌ی کیفری از «پس از وقوع آسیب» به «پیش از تحقق جرم جنسی» است.

1. United Nations Convention against Cybercrime; Strengthening International Cooperation for Combating Certain Crimes Committed by Means of Information and Communications Technology Systems and for the Sharing of Evidence in Electronic Form of Serious Crimes. Available at: <https://www.unodc.org/unodc/en/cybercrime/convention/text/convention-full-text.html>

در سطح ملی نیز برخی کشورها، از جمله انگلستان، با جرم‌انگاری صریح «ارتباط جنسی با کودک»، امکان واکنش قضایی را پیش از ملاقات حضوری و تماس فیزیکی فراهم کرده‌اند و بدین سان، گرومینگ آنلاین را به‌عنوان یک خطر مستقل هدف گرفته‌اند (Winters & Jeglic, 2017). در ایران، تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۱۳۹۹ و جرم‌انگاری «برقراری ارتباط با طفل یا نوجوان در فضای مجازی به منظور آزار جنسی یا ارتباط جنسی نامشروع» گامی مهم در همین مسیر تلقی می‌شود. با این حال، این پرسش همچنان باقی است که آیا این جرم‌انگاری توانسته ماهیت فرایندی و چندمرحله‌ای گرومینگ را به‌طور کامل پوشش دهد یا آن را صرفاً به یک رفتار محدود و مقطعی تقلیل داده است.

مسئله‌ی اصلی پژوهش حاضر آن است که گرومینگ به‌عنوان فرایند پیشینی آزار جنسی کودکان چگونه قابل تبیین است و دو نظام حقوقی ایران و انگلستان با چه منطق و رویکردی این پدیده را جرم‌انگاری کرده‌اند. فرضیه‌ی پژوهش بر این مبنا استوار است که انگلستان با رویکردی مرحله‌مند و صریح، مداخله‌ی کیفری را به مراحل مقدماتی منتقل کرده و گرومینگ آنلاین را به‌طور مستقل هدف قرار داده است، در حالی که نظام حقوقی ایران هرچند گام مهمی در جهت حمایت کیفری از کودکان برداشته، اما هنوز گرومینگ را به‌مثابه‌ی یک «فرایند مستقل» در هر دو بستر حضوری و مجازی به‌طور کامل پوشش نمی‌دهد. روش تحقیق در این مقاله توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای با رویکردی تطبیقی است و در این چارچوب، از منابع دست اول مربوط به جرم گرومینگ در نظام حقوقی انگلستان بهره گرفته شده است.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های پراکنده مرتبط با گرومینگ عمدتاً در دو حوزه‌ی جرم‌شناسی تجربی و سیاست جنایی متمرکز بوده و بیش از آن‌که ناظر به تحلیل حقوق کیفری تطبیقی باشند، به شناسایی الگوهای رفتاری و روان‌شناختی این پدیده پرداخته‌اند. مهم‌ترین یافته‌های مطالعات پیشین به شرح زیر است:

وینترز و جگلیک^۱ (۲۰۲۱) مطالعه‌ای با رویکرد تجربی انجام داده و مراحل تدریجی گرومینگ را شناسایی کرده است. این مطالعه نشان می‌دهد که سوءاستفاده جنسی غالباً حاصل فرایندی مرحله‌مند از جلب اعتماد، عادی‌سازی و کاهش مقاومت کودک است. همچنین، در سال ۲۰۲۲ نویسندگان با طراحی «مقیاس گرومینگ»، امکان سنجش تجربی شدت و گستره‌ی فریبکاری تدریجی را فراهم کرده و بر ماهیت فرایندی و غیرآنی گرومینگ تأکید می‌کنند. نایدو و وان هوت^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی با تحلیل گفتمان مجرمان جنسی، استراتژی‌های ذهنی و رفتاری آنان در گرومینگ را آشکار ساخته و نشان می‌دهند که قصد سوءاستفاده جنسی از ابتدا در رفتارهای به‌ظاهر عادی نهفته است. همچنین، بول و پیج^۳ (۲۰۲۱) مطالعه‌ای جامعه‌شناختی انجام داده‌اند که با بررسی مرزهای مخدوش میان رفتار حرفه‌ای و گرومینگ، نشان می‌دهد که رفتارهای تدریجی و غیرصریح می‌توانند بستر سوءاستفاده جنسی را فراهم کنند.

در سطح مطالعات داخلی، عارفی و قادری (۱۴۰۳) تحقیقی با تمرکز بر اغفال جنسی سایبری، به تحلیل علل و راهکارهای پیشگیری پرداخته و گرومینگ را پدیده‌ای خطرمحور و پیشینی دانسته که نیازمند مداخله‌ی کیفری زود هنگام است. همچنین، حیدری (۱۴۰۲) با نقد سیاست کیفری ایران در قبال کودک کامی مجازی، بر ناکارآمدی جرم‌انگاری محدود و فقدان پوشش جامع رفتارهای مقدماتی سوءاستفاده جنسی تأکید می‌کند.

1. Winters & Jeglic

2. Naidoo & Van Hout

3. Bull & Page

مرور پیشینه نشان می‌دهد که اگرچه گرومینگ از منظر جرم‌شناسی، روان‌شناسی و سیاست جنایی مورد توجه قرار گرفته، اما در ادبیات حقوق کیفری ایران تاکنون مقاله‌ای مستقل و متمرکز بر جرم گرومینگ به‌عنوان یک عنوان مجرمانه خاص وجود نداشته است. افزون بر این، مطالعه‌ی تطبیقی نظام‌مند میان حقوق کیفری ایران و انگلستان در این زمینه انجام نشده و تحلیل‌ها غالباً یا توصیفی هستند یا صرفاً بر فضای مجازی تمرکز دارند. نوآوری این مقاله در دو محور اساسی است: اولاً، برای نخستین بار جرم گرومینگ به‌صورت تطبیقی میان حقوق کیفری ایران و انگلستان تحلیل شده است. ثانیاً، گرومینگ به‌طور خاص و مستقل، به‌عنوان یک جرم فرایندی و پیشگیرانه در حقوق کیفری بررسی شده و خلأ تقنینی موجود در نظام حقوقی ایران به‌روشنی تبیین گردیده است.

روش

پژوهش حاضر از حیث هدف، بنیادی-تحلیلی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی است که با رویکرد تطبیقی انجام شده است. روش نگارش مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای بوده و داده‌ها به‌صورت اسنادی گردآوری شده‌اند. جامعه‌ی پژوهش شامل منابع علمی و حقوقی مرتبط با پدیده‌ی گرومینگ، به‌ویژه مقالات علمی معتبر در حوزه‌ی حقوق کیفری، جرم‌شناسی و سیاست جنایی است. در این پژوهش، به‌دلیل ماهیت نظری مطالعه، نمونه‌ی انسانی، نمونه‌گیری، ملاک‌های ورود و خروج شرکت‌کنندگان، مداخله و برآورد حجم نمونه موضوعیت ندارد. منابع داده‌ها عمدتاً از مقالات اورجینال منتشر شده در وب‌سایت معتبر Taylor & Francis انتخاب شده‌اند. این مقالات به‌صورت هدفمند و بر اساس میزان ارتباط مستقیم با موضوع گرومینگ، ماهیت فرایندی جرم، عنصر روانی و سیاست‌های پیشگیرانه انتخاب گردیده‌اند. مقالات منتخب توسط نویسندگان مقاله‌ی حاضر ترجمه‌ی علمی شده و سپس با رویکرد حقوقی-تحلیلی مورد تحلیل و تفسیر انتقادی قرار گرفته‌اند. در کنار منابع انگلیسی، از قوانین، مقررات و متون حقوقی ایران و انگلستان (از جمله قوانین کیفری مرتبط با حمایت از کودکان) و نیز منابع فارسی معتبر استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها فیش‌برداری علمی، یادداشت‌برداری تحلیلی و استخراج مفاهیم کلیدی بوده است. مدیریت داده‌ها به‌صورت کیفی و از طریق دسته‌بندی مفاهیم، تطبیق مفهومی یافته‌ها و مقایسه‌ی نظام‌مند دو نظام حقوقی انجام شده است. روش تحلیل داده‌ها، تحلیل کیفی، تفسیر حقوقی و مقایسه‌ی تطبیقی قواعد، عناصر جرم و سیاست‌های تقنینی در دو نظام حقوقی ایران و انگلستان است. با توجه به ماهیت کیفی پژوهش، نرم‌افزار آماری خاصی مورد استفاده قرار نگرفته و تحلیل‌ها مبتنی بر استدلال حقوقی و تحلیل متون انجام شده است. در مجموع، این روش امکان تبیین دقیق ماهیت جرم گرومینگ، شناسایی خلأهای تقنینی و ارائه‌ی تحلیل تطبیقی منسجم را فراهم کرده و با هدف پاسخ‌گویی به ضرورت‌های نظری و تقنینی پژوهش طراحی شده است.

۱- مفهوم و ماهیت جرم گرومینگ

۱-۱- تعریف و عناصر رفتاری گرومینگ

اصطلاح گرومینگ در لغت به‌معنای آراستن یا تربیت کردن است و در حوزه‌ی جرم‌شناسی به مجموعه‌ای از اعمال عمدی، تدریجی و فریبکارانه اطلاق می‌شود که طی آن مرتکب تلاش می‌کند با جلب اعتماد و ایجاد وابستگی روانی در کودک یا نوجوان، وی را برای سوء/استفاده جنسی آماده سازد. به بیان دقیق‌تر، گرومینگ شامل رفتارهایی است که مرزهای معمول میان کودک و بزرگسال را به تدریج محو یا کم‌رنگ کرده و مقاومت بالقوه‌ی کودک در برابر تعرض جنسی را می‌کاهد. این رفتارها ممکن است در قالب ایجاد رابطه‌ی دوستانه، تعریف و تمجید مکرر، هدیه دادن،

ارائه‌ی حمایت عاطفی ظاهری، توجه ویژه و القای این احساس به کودک که وی در یک رابطه‌ی خاص و رازآمیز با فرد بزرگسال قرار دارد، بروز یابد.

پژوهش‌های پیشین تعاریف مختلفی از گرومینگ ارائه داده‌اند؛ از جمله کراون و همکاران (۲۰۰۶) گرومینگ را «فرایندی که به واسطه‌ی آن فرد بزه‌کار، کودک (و اطرافیان وی و حتی شرایط محیطی) را برای بهره‌کشی جنسی از کودک آماده می‌کند؛ به نحوی که اهداف خاصی مانند دسترسی به کودک، کسب مشارکت و رضایت ظاهری وی و نیز حفظ راز وقوع آزار برای جلوگیری از افشا را دنبال می‌کند» دانسته‌اند. به طور کلی، وجه مشترک تعاریف ارائه‌شده آن است که گرومینگ یک فرایند تدریجی و معطوف به آینده (وقوع آزار جنسی) است که طی آن مرتکب با مهارت و ظرافت، کودک و حتی اطرافیان او را تحت نفوذ قرار می‌دهد تا شرایط را برای ارتکاب جرم اصلی مهیا کند. در واقع، مرتکب گرومینگ غالباً در پوشش ظاهری، فردی مهربان، قابل اعتماد و کمک‌رسان ظاهر می‌شود و به شکلی حساب‌شده از آسیب‌پذیری‌ها، نیازهای عاطفی یا اعتماد طبیعی کودک سوءاستفاده می‌کند. این فرایند ممکن است شامل انتخاب قربانی مستعد، نزدیک شدن تدریجی به وی، ایجاد صمیمیت و سپس عادی‌سازی لمس‌های جسمانی باشد که همگی به منظور کاهش حساسیت کودک نسبت به تعرض طراحی شده‌اند. بنابراین، گرومینگ را می‌توان جرم مقدماتی مستمر دانست که در آن سلسله‌ای از اعمال به ظاهر کم‌خطر اما هدفمند، کودک را گام‌به‌گام به دام سوءاستفاده جنسی می‌کشاند (Bull & Page, 2021).

۱-۲- گرومینگ به عنوان جرم فرایندی و پیشگیرانه

برخلاف بسیاری از جرایم آنی که رفتار مجرمانه و نتیجه‌ی زیان‌بار آن‌ها تقریباً هم‌زمان تحقق می‌یابد، گرومینگ ماهیتی فرایندی و تدریجی دارد و چه‌بسا فاصله‌ی زمانی قابل توجهی میان آغاز رفتار مجرمانه (مثلاً برقراری ارتباط صمیمانه با کودک) و نتیجه‌ی نهایی آن (وقوع عمل سوءاستفاده جنسی) وجود داشته باشد. همین ویژگی باعث می‌شود که گرومینگ در زمره‌ی جرایم خطر محور طبقه‌بندی شود؛ یعنی جرم‌هایی که سیاست کیفری با جرم‌انگاری آن‌ها در صدد پیشگیری از خطر و مداخله قبل از وقوع آسیب است. به تعبیر دیگر، در جرم گرومینگ، قانون‌گذار مداخله‌ی کیفری را به جای آنکه موکول به تحقق فعل مادی مجرمانه نهایی (آزار جنسی) کند، به مرحله‌ی مقدماتی و اقدامات زمینه‌ساز منتقل می‌کند. این رویکرد پیشگیرانه طبعاً با چالش‌هایی همراه است؛ از جمله آن‌که تفکیک رفتارهای عادی محبت‌آمیز نسبت به کودکان از رفتارهای مجرمانه گرومینگ همواره آسان نیست و احتمال اتهام ناروا یا سوءبرداشت وجود دارد. با این حال، بسیاری از نظام‌های حقوقی پیشرو با لحاظ ضرورت حمایت ویژه از کودکان در برابر خطر سوءاستفاده، گرومینگ را به عنوان یک جرم مستقل شناسایی کرده‌اند. قانون‌گذار در این حالت می‌پذیرد که برخی رفتارهای ظاهراً بی‌ضرر چنانچه با قصد سوءاستفاده جنسی انجام گیرند و در مجموع فرایندی معطوف به ارتکاب جرم جنسی را شکل دهند، شایسته مجازات هستند؛ حتی اگر هنوز آزار جنسی به مرحله‌ی وقوع نرسیده باشد. در ادامه، رویکرد دو نظام حقوقی انگلستان و ایران در قبال جرم‌انگاری گرومینگ و عناصر تشکیل‌دهنده‌ی این جرم تبیین می‌گردد.

۲- گرومینگ در حقوق کیفری انگلستان

انگلستان به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در شناسایی جرم گرومینگ، رویکردی صریح و مستقل در قبال این رفتار اتخاذ کرده است. منظور از رویکرد مستقل آن است که قانون‌گذار انگلیسی گرومینگ را جدا از جرایم جنسی تام (مانند تجاوز یا آزار جنسی کودکان) جرم‌انگاری نموده و برای آن عنوان مجرمانه و مجازات ویژه‌ای در نظر گرفته

است. این سیاست تقنینی در راستای حمایت پیشگیرانه از کودکان در برابر خطر بزه‌دیدگی اتخاذ شده و ماهیت خطر محور جرم گرومینگ را منعکس می‌کند.

در حقوق کیفری انگلستان، نخستین و مهم‌ترین مبنای جرم‌انگاری گرومینگ در قانون جرایم جنسی^۱ مصوب ۲۰۰۳ شکل گرفت. مقنن انگلستان در ماده‌ی ۱۵ این قانون، برای اولین بار رفتاری را جرم‌انگاری کرد که پیش از وقوع آزار جنسی بالفعل قرار دارد. مطابق این ماده، هر شخص بالغی که پس از برقراری ارتباط حداقل در دو نوبت با کودک زیر ۱۶ سال، با قصد ارتکاب جرم جنسی با او ملاقات کند یا ترتیبات ملاقات حضور را فراهم آورد، مرتکب جرم شده است. بدین ترتیب، قانون‌گذار با تمرکز بر پیوند میان ارتباطات مقدماتی و ملاقات حضور، گرومینگ را به‌عنوان مرحله‌ای پیشینی از جرم جنسی به رسمیت شناخته است؛ هر چند همچنان تحقق ملاقات را مفروض می‌گرفت. در ادامه و در واکنش به گسترش ارتباطات دیجیتال و افزایش گرومینگ در فضای مجازی، مقنن انگلستان به‌موجب قانون جرایم شدید^۲ مصوب ۲۰۱۵ ماده‌ی ۱۵ A را به قانون ۲۰۰۳ الحاق کرد. این ماده مقرر می‌دارد که هر شخص بالغی که به‌منظور ارضای جنسی با کودک زیر ۱۶ سال ارتباطی با ماهیت جنسی برقرار کند یا کودک را به برقراری چنین ارتباطی ترغیب نماید، حتی بدون هیچ ملاقات حضور، مرتکب جرم است. این اصلاح، نقطه‌ی عطف سیاست جنایی انگلستان محسوب می‌شود؛ زیرا مداخله‌ی کیفری را به مرحله‌ای کاملاً پیشینی منتقل کرده و گرومینگ آنلاین را به‌عنوان خطری مستقل و شایسته جرم‌انگاری شناسایی کرده است (Naidoo & Van Hout, 2021).

این مقرر رویکرد نتیجه‌نگر سنتی را کنار گذاشته و صرف ایجاد ارتباط و تدارک مقدمات با قصد سوءاستفاده را کافی برای تحقق جرم دانسته است. در ادامه عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم گرومینگ در نظام حقوقی انگلستان به اختصار بررسی می‌شود:

۲-۱- عنصر قانونی و عنوان مستقل جرم

نظام حقوقی انگلستان رفتارهای موسوم به گرومینگ را ذیل عنوان مستقل ارتباط با کودک به قصد سوءاستفاده جنسی جرم‌انگاری کرده و آن را از جرایم جنسی کامل متمایز ساخته است. این تفکیک بدین معناست که حتی اگر آزار جنسی بالفعل رخ ندهد، صرف انجام اعمال مقدماتی (در صورت وجود قصد مجرمانه) برای مسئولیت کیفری کفایت می‌کند. سیاست کیفری انگلستان با صراحت در جرم‌انگاری گرومینگ، پیام روشنی را مخابره می‌کند که هرگونه فریبکاری تدریجی نسبت به کودکان در راستای نیات شهوانی تحمل نخواهد شد.

۲-۲- عنصر مادی

رفتار مادی لازم برای تحقق جرم گرومینگ در انگلستان عبارت است از هرگونه ارتباط، تماس، پیشنهاد یا اقدام عملی که ماهیتاً در راستای جلب اعتماد یا تحریک جنسی کودک و آماده‌سازی او برای آزار صورت گیرد. این رفتار می‌تواند در فضای مجازی (چت کردن، ارسال پیام، تبادل عکس و ...) یا در فضای واقعی (مواجهه حضور، همنشینی در محیط‌های تفریحی، نزدیک‌شدن تدریجی در محیط مدرسه یا محله و غیره) تحقق یابد. ملاک آن است که رفتار انجام‌شده دارای ماهیت فریبکارانه و زمینه‌ساز باشد؛ مانند ابراز محبت‌های افراطی، هدیه دادن‌های غیرمعمول، دعوت کودک به تنهایی به گردش یا منزل خود و یا آموزش و نمایش محتوای جنسی به وی. عنصر مادی گرومینگ در حقوق انگلستان گسترده و منعطف تعریف شده و هر فعلی را که بتواند مقدمات سوءاستفاده را فراهم آورد، در بر

1. Sexual Offences Act 2003

2. Serious Crime Act 2015

می‌گیرد. بنابراین، چه ارتباط‌گیری آنلاین با کودک و چه تعامل حضوری نزدیک و خارج از نظارت والدین، همگی می‌توانند مصداق رکن مادی این جرم باشند.

از منظر رکن نتیجه، جرم گرومینگ یک جرم مطلق است؛ به این معنی که تحقق یا عدم تحقق آزار جنسی نهایی، تأثیری در وقوع جرم گرومینگ ندارد، حتی اگر مجرم در اجرای نیت خود موفق به ارتکاب آزار جنسی نشود یا پیش از آن دستگیر گردد، صرف ارتکاب اعمال مقدماتی همراه با قصد مجرمانه برای مسؤولیت کیفری وی کفایت می‌کند. این رویکرد، همان‌طور که گفته شد، نمود عملی سیاست پیشگیری کیفری است که محور آن *مداخله‌ی زود هنگام* و *خطر محور* به جای مجازات پس از وقوع کامل جرم می‌باشد. البته، در تعیین مجازات ممکن است وقوع یا عدم وقوع آزار جنسی مؤثر باشد؛ به عنوان مثال، شروع به آزار ممکن است مجازات خفیف‌تری از آزار کامل داشته باشد، اما در هر حال *اصل تحقق جرم* وابسته به نتیجه نیست. به‌طور خلاصه، حقوق کیفری انگلستان با جرم‌انگاری مطلق گرومینگ نشان داده است که حمایت از کودکان در برابر خطر تعرض جنسی را تا آنجا پیش می‌برد که حتی *سایه‌ی تهدید* و رفتارهای زمینه‌ساز را نیز برنمی‌تابد (Winters & Jeglic, 2017).

۲-۳- عنصر روانی

مهم‌ترین شرط تحقق جرم گرومینگ در انگلستان، احراز قصد خاص مرتکب مبنی بر ارتکاب آزار جنسی یا بهره‌کشی جنسی از کودک در آینده است. به عبارت دیگر، اقدامات مرتکب زمانی از حد یک رفتار غیراخلاقی یا مشکوک فراتر رفته و رنگ مجرمانه به خود می‌گیرند که نیت مجرمانه او برای سوءاستفاده از اعتماد حاصل شده اثبات گردد. این سوءنیت خاص، وجه تمایز میان گرومینگ مجرمانه و رفتارهای عادی محبت‌آمیز است. در رویه‌ی قضایی انگلستان معمولاً وجود *گفت‌وگوهای جنسی صریح با کودک*، درخواست تصاویر مستهجن و یا برنامه‌ریزی برای ملاقات خصوصی، به عنوان اماراتی بر قصد سوءاستفاده تعبیر می‌شوند. بنابراین، چنانچه شخصی صرفاً با کودک معاشرت یا ابراز محبت کند بدون آن که قصد یا نشانه‌ای از نیت سوءاستفاده‌ی جنسی در میان باشد، رفتار او گرچه ممکن است نابه‌جا تلقی شود اما تحت عنوان گرومینگ قابل مجازات نخواهد بود (Winters & Jeglic, 2022).

۳- گرومینگ در حقوق کیفری ایران

در نظام حقوقی ایران تا پیش از سال ۱۳۹۹، عنوان مجرمانه‌ی خاصی که منطبق بر مفهوم گرومینگ باشد وجود نداشت. با این حال، در خرداد ۱۳۹۹ «قانون حمایت از اطفال و نوجوانان» به تصویب رسید که نقطه‌ی عطفی در توجه قانون‌گذار به اشکال نوین سوءاستفاده جنسی از کودکان به‌شمار می‌آید. ماده‌ی ۱۰ این قانون مصادیق متنوعی از آزار و بهره‌کشی جنسی کودکان را مشمول مجازات قرار داده است. در بند ۹ این ماده، برای نخستین بار در تاریخ تقنین جزایی ایران، رفتاری جرم‌انگاری شده که از حیث ماهیت شباهت بسیاری به گرومینگ دارد. مطابق بند ۹ ماده‌ی ۱۰ قانون مذکور: «*برقراری ارتباط با طفل یا نوجوان در فضای مجازی به‌منظور هرگونه آزار جنسی یا ارتباط جنسی نامشروع*» جرم شناخته شده و مرتکب به مجازات درجه‌ی شش محکوم می‌شود. ملاحظه می‌شود که قانون‌گذار بدون استفاده از لفظ گرومینگ، به‌طور ضمنی جوهره اصلی آن را در نظر داشته است؛ برقراری ارتباط (ارتباط‌گیری تعمدی) با یک کودک، آن هم با قصد بهره‌کشی یا آزار جنسی. در واقع، بند ۹ ماده‌ی ۱۰ را می‌توان واکنش قانون‌گذار ایرانی به پدیده‌ی گرومینگ قلمداد کرد، منتها با دو تفاوت و محدودیت عمده نسبت به رویکرد انگلستان که در ادامه توضیح داده می‌شود.

۱-۳- جرم‌انگاری محدود به فضای مجازی

نخستین نکته در بند ۹ ماده ۱۰، محدود بودن قلمرو جرم به فضای مجازی است. قانون‌گذار صریحاً شرط تحقق جرم را برقراری ارتباط با کودک در فضای مجازی (اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها و غیره) دانسته است. بدین ترتیب، اگر همان رفتار ارتباط‌گیری و طرح نیت سوءاستفاده در محیط واقعی (مثلاً در ملاقات حضوری یا از طریق نامه‌نگاری و تماس تلفنی عادی) رخ دهد، از شمول این عنوان مجرمانه خارج خواهد بود. فلسفه‌ی این قید احتمالاً شیوع روزافزون سوءاستفاده‌های آنلاین از کودکان و سهولت ارتکاب آن بوده است؛ با این حال، نتیجه‌ی ناخواسته آن ایجاد یک خلأ حمایتی در فضای واقعی است. در مواردی که مرتکب بدون استفاده از اینترنت و صرفاً از طریق تعامل حضوری و تدریجی با کودک، وی را فریب دهد و آماده‌ی بهره‌کشی کند، در حقوق فعلی ایران عنوان مجرمانه‌ی خاصی برای تعقیب وی وجود ندارد. این امر یک چالش تقنینی جدی محسوب می‌شود که در بخش‌های بعدی بیشتر به آن پرداخته خواهد شد (عارفی و قادری، ۱۴۰۳).

۲-۳- ماهیت جرم و ارکان آن

با وجود محدودیت یادشده، از متن بند ۹ ماده ۱۰ می‌توان استنباط کرد که قانون‌گذار ایران نیز منطبقاً با جرم‌گرومینگ را تا حدودی پذیرفته است. اولاً، رفتار مجرمانه به صورت ایجاد ارتباط با کودک تعریف شده که مفهومی گسترده و منعطف است و انواع اعمال مقدماتی، از ارسال پیام نوشتاری یا صوتی گرفته تا برقراری تماس تصویری یا تبادل عکس، را در بر می‌گیرد. ثانیاً، این ارتباط باید به منظور آزار جنسی یا رابطه نامشروع باشد؛ یعنی وجود سوءنیت خاص الزامی است. بنابراین، همانند حقوق انگلستان، صرف برقراری ارتباط دوستانه با کودک جرم نیست، مگر آن که قرائن و شواهدی بر قصد بهره‌کشی جنسی وجود داشته باشد. از این حیث، عنصر روانی در جرم مورد بحث نقشی کلیدی دارد و بار تفکیک رفتار مجرمانه از غیرمجرمانه بر دوش احراز قصد مجرمانه نهاده شده است. ثالثاً، در بند مذکور اشاره‌ای به وقوع یا عدم وقوع آزار جنسی نهایی نشده که این امر نشان می‌دهد جرم مطلق است و تحقق نتیجه شرط نیست. به عبارت دیگر، حتی اگر مرتکب پس از ارتباط‌گیری موفق به آزار جنسی نشود، عنوان مجرمانه برقرار کردن ارتباط به قصد آزار، مستقلاً قابل انتساب به او خواهد بود. مجموعه‌ی این نکات بیانگر آن است که حقوق کیفری ایران نیز به‌طور ضمنی پدیده‌ی گرومینگ را شناسایی کرده و تلاش داشته است رویکرد پیشگیرانه‌ای در این زمینه اتخاذ کند، هرچند این تلاش به علت محدودسازی قلمرو جرم، ناقص مانده است (حیدری، ۱۴۰۲).

۳-۳- ضعف تقنینی: خلأ پوشش‌دهی گرومینگ در فضای واقعی

همان‌گونه که اشاره شد، بزرگ‌ترین کاستی مقررده فعلی آن است که تنها ناظر بر ارتباط‌گیری در فضای مجازی است. این در حالی است که گرومینگ می‌تواند کاملاً به صورت حضوری و در بستر زندگی روزمره رخ دهد؛ مانند مواردی که فرد نزدیک به خانواده با رفت‌وآمد مستمر و جلب اعتماد والدین و کودک، شرایط را برای سوءاستفاده مهیا می‌کند. در چنین وضعیتی، حقوق ایران ناگزیر است برای پر کردن خلأ قانونی، به عناوین مجرمانه‌ی کلی‌تری متوسل شود که نه اختصاصاً برای این منظور وضع شده‌اند و نه از انعطاف لازم برخوردارند. مهم‌ترین عناوین جایگزینی که در رویه می‌تواند برای تعقیب این قبیل رفتارها مورد استفاده قرار گیرد، عبارت‌اند از: تشویق به فساد و فحشا (موضوع ماده ۶۳۹ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات) و ارتکاب اعمال منافی عفت (ماده ۶۳۸ ق.م.ا تعزیرات). به‌عنوان مثال، فردی که با ظاهر فریبنده طی مدتی کودک را اغوا و برای رابطه‌ی نامشروع آماده کند، ممکن است به اتهام تشویق به فساد (کشاندن طفل به فساد اخلاقی) تحت پیگرد قرار گیرد. لکن این عناوین از جهات متعدد پاسخ‌گوی

ماهیت ویژه گرومینگ نیستند: اولاً، عنصر مادی و رفتارهای موضوع آن‌ها کاملاً با گرومینگ انطباق ندارد؛ ثانیاً، عنصر روانی آن‌ها ضرورتاً قصد سوءاستفاده جنسی مستقیم را در بر نمی‌گیرند (مثلاً تشویق به فساد لزوماً معطوف به سوءاستفاده شخص مرتکب از طفل نیست و شامل واداشتن به فحشا برای دیگران هم می‌شود)؛ ثالثاً، این جرایم عمدتاً پسینی‌اند و پیش از تحقق مفسده به سختی قابل اعمال هستند. از این رو، چاره‌اندیشی تقنینی برای جرم‌انگاری صریح گرومینگ در فضای غیرمجازی در حقوق ایران اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد.

۴- واکنش جایگزین: توسل به عناوین کلی در حقوق ایران

همان‌طور که بیان شد، در وضعیت فعلی حقوق ایران، رفتارهای گرومینگ در فضای واقعی صراحتاً جرم‌انگاری نشده و این یک خلأ قانونی محسوب می‌شود. در عمل، دستگاه قضایی برای پر کردن این خلأ ناچار به استفاده از عناوین کلی و موجود در قانون مجازات اسلامی است. مهم‌ترین این عناوین عبارت‌اند از:

۴-۱- اعمال منافی عفت

طبق ماده‌ی ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات)، ارتکاب فعل حرام در انظار عمومی یا شکستن حرمت عفت عمومی قابل مجازات است. هرچند این عنوان بیشتر ناظر به رفتارهای ظاهرآ مستهجن، مانند اعمال منافی عفت علنی، است، گاه ممکن است برای وضعیت گرومینگ نیز به کار رود. به‌طور مثال، نزدیک شدن نابه‌جای یک فرد بزرگسال به کودک در اماکن عمومی شاید به‌زعم مقام قضایی فعل حرام و منافی عفت تلقی و تحت این عنوان تعقیب شود.

۴-۲- تشویق به فساد

ماده‌ی ۶۳۹ ق.م.ا (تعزیرات)، هر کس را که موجبات فساد یا فحشای دیگری را فراهم کند مستوجب کیفر دانسته است. این عنوان نیز می‌تواند در مواردی بر رفتار مرتکب گرومینگ منطبق شود، به این نحو که گفته شود فرد با افعال خود طفل را در معرض فساد و انحراف قرار داده است (حیدری، ۱۴۰۲).

۴-۳- اغفال و ربایش معنوی

هرچند عنوان مجرمانه مستقلی به نام اغفال وجود ندارد، ممکن است در کیفرخواست‌ها از اصطلاحاتی نظیر «اغفال و تطمیع جهت سوءاستفاده جنسی» استفاده شود که به نوعی توصیف همان رفتار گرومینگ است. به‌طور کلی، رویکرد کنونی دستگاه قضایی آن است که نگذارد چنین اعمالی بی مجازات بماند، حتی اگر مستلزم تفسیر موسع عناوین موجود یا کاربرد خلاقانه آن‌ها باشد.

بهره‌گیری از عناوین عام یادشده برای پوشش خلأ جرم‌انگاری گرومینگ، هرچند از منظر عملی قابل درک است، اما از دیدگاه سیاست جنایی مطلوب به نظر نمی‌رسد. این عناوین عمدتاً رفتارهای متفاوتی را هدف قرار داده‌اند و نمی‌توانند ماهیت فرآیندی و تدریجی گرومینگ را به‌خوبی منعکس کنند. به علاوه، پیام‌بازدارنده و آموزشی که در جرم‌انگاری صریح یک رفتار وجود دارد، در این رویکرد غیرمستقیم از بین می‌رود. زمانی که قانون‌گذار رفتاری را ذیل عنوانی کلی و مبهم پیگیری می‌کند، آگاهی عمومی نسبت به حرمت آن رفتار پایین خواهد بود. در مقابل، وقتی عنوان مشخص «فریبکاری تدریجی به قصد سوءاستفاده جنسی» وارد ادبیات قانونی شود، هم والدین و هم متجاوزان بالقوه پیام روشنی دریافت خواهند کرد. بنابراین، عدم تصریح جرم گرومینگ در قانون، به لحاظ پیشگیری عمومی و انسجام تقنینی یک کاستی جدی تلقی می‌شود. نتیجه آن که راه‌حل بنیادین در ایران، همان است که در بخش پایانی به

آن خواهیم پرداخت؛ اصلاح قانون و افزودن یک عنوان مجرمانه‌ی مستقل برای گرومینگ؛ اعم از مجازی و غیرمجازی.

۵- تحلیل تطبیقی دو نظام کیفری ایران و انگلستان

۱-۵- اشتراک‌های دو نظام

مقایسه‌ی تطبیقی نشان می‌دهد که حقوق کیفری ایران و انگلستان، با وجود تفاوت‌ها، در برخی اصول کلی برخورد با گرومینگ اشتراک دارند. نخست آن که در هر دو نظام، مطلق بودن جرم/ از حیث نتیجه پذیرفته شده است؛ بدین معنا که وقوع آزار جنسی بالفعل شرط تحقق جرم گرومینگ نیست و رفتار مقدماتی همراه با قصد مجرمانه مستقلاً قابل مجازات است. این اشتراک ریشه در پذیرش رویکرد پیشگیرانه و خطر محور در هر دو نظام دارد. دوم آن که هر دو نظام برای عنصر روانی جرم، سوءنیت خاص قائل شده‌اند؛ چه در حقوق انگلستان که به صراحت قصد ارتکاب جرم جنسی آتی را شرط دانست و چه در حقوق ایران که اصطلاح «به منظور هر گونه آزار جنسی یا رابطه نامشروع» را به کار برد. در واقع، تأکید بر ضرورت اثبات قصد سوءاستفاده جنسی است. بنابراین، خطوط کلی تعریف جرم؛ یعنی ترکیب ارتباط‌گیری (فعل مقدماتی) + قصد بهره‌کشی جنسی (سوءنیت خاص) + عدم لزوم وقوع نتیجه، در هر دو نظام حقوقی دیده می‌شود. این امر نشانگر درک مشترک نظام‌های مذکور از ماهیت گرومینگ به عنوان جرم علیه خطر و عفت کودکان است.

۲-۵- افتراق‌ها و نقاط ضعف

با وجود اشتراک‌های فوق، تفاوت‌های مهمی میان رویکرد انگلستان و ایران به چشم می‌خورد که عملاً کارآمدی حمایت کیفری از کودکان را در دو کشور متفاوت ساخته است. مهم‌ترین افتراق به دامن‌های شمول جرم برمی‌گردد. در انگلستان، جرم گرومینگ شامل هر نوع ارتباط خطرناک با کودک -چه آنلاین و چه آفلاین- می‌شود و بدین ترتیب، پوشش حمایتی کاملی فراهم آمده است. در مقابل، قانون ایران تنها به ارتباط آنلاین اشاره کرده و عملاً حوزه‌ی وسیعی از موارد گرومینگ حضوری را بلاعنوان رها کرده است. این محدودیت تقنینی یک نقطه ضعف اساسی در نظام ایران محسوب می‌شود و زمینه‌ساز مصونیت نسبی مرتکبان در بسیاری موارد است. افتراق مهم دیگر در صراحت و وضوح قانون است. قانون انگلیسی به‌طور روشن عنوان «ملاقات پس از ارتباط‌گیری جنسی با کودک» را جرم‌انگاری کرده که مستقیماً قابل تطبیق بر رفتار گرومینگ است، اما قانون ایران با عباراتی کلی‌تر و غیرصریح (برقراری ارتباط به منظور آزار) این مفهوم را پوشش داده که ممکن است از حیث تفسیر قضایی محل اختلاف یا تردید شود. علاوه بر این، انگلستان با تدوین دستورالعمل‌ها و آموزش‌های تخصصی به پلیس و نهادهای اجتماعی، سازوکارهای شناسایی زودهنگام موارد گرومینگ را تقویت کرده است، اما در ایران چنین رویکرد سازمان‌یافته‌ای مشاهده نمی‌شود و حتی بسیاری از والدین و مربیان از اساس با مفهوم گرومینگ آشنا نیستند. مجموعه این تفاوت‌ها نشان می‌دهد که هرچند ایران در مسیر درستی گام برداشته، اما تا رسیدن به استانداردهای حمایت کیفری انگلستان فاصله دارد.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که گرومینگ در هر دو نظام حقوقی ایران و انگلستان ماهیتی فرایندی، خطر محور و پیشگیرانه دارد و تحقق نتیجه‌ی مادی شرط مسئولیت کیفری نیست. تحلیل تطبیقی آشکار ساخت که حقوق انگلستان

با جرم‌انگاری مستقل و جامع، گرومینگ را در هر دو بستر مجازی و واقعی پوشش می‌دهد، در حالی که حقوق ایران آن را به فضای مجازی محدود کرده است. همچنین، عنصر روانی در هر دو نظام بر قصد خاص سوءاستفاده جنسی استوار است. داده‌های کتابخانه‌ای بیانگر خلأ تقنینی در حقوق ایران نسبت به گرومینگ حضوری و ضرورت اصلاح قانون با الگوگیری از رویکرد انگلیسی است.

جدول ۱. نقاط اشتراک و افتراق ایران و انگلستان در جرم‌انگاری گرومینگ کودکان

معیار مقایسه	ایران (قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۱۳۹۹)	انگلستان (SOA 2003 + SCA 2015)
سن مشمول حمایت	تمامی افراد زیر ۱۸ سال (طفل و نوجوان)	غالباً زیر ۱۶ سال در عناوین اصلی گرومینگ
بستر وقوع جرم	صریحاً محدود به فضای مجازی	هر دو بستر آنلاین و آفلاین (جامعیت بیشتر)
نیاز به ملاقات حضوری	شرط نیست (تمرکز بر ارتباط آنلاین است)	تفکیک شده؛ برخی عناوین مستلزم ملاقات و برخی صرفاً ارتباطی
تمرکز اصلی قانون‌گذار	ارتباط مجازی با قصد آزار جنسی یا رابطه نامشروع	ارتباط جنسی، ملاقات پس از گرومینگ و تسهیل جرایم جنسی
جایگاه فرایند گرومینگ	به صورت محدود و صرفاً بستر-محور (ماده ۱۰ و ۱۵)	کاملاً مرحله‌بندی شده، تفکیک شده و پیشگیرانه
نظارت پس از محکومیت	فاقد سازوکار ویژه و مستقل برای نظارت عمومی	دارای نظارت‌های شدید، ثبت در فهرست مجرمان و کنترل رفتار
خلأهای قانونی اصلی	عدم پوشش گرومینگ حضوری به عنوان جرم مستقل	تمرکز بر زیر ۱۶ سال و دشواری اثبات قصد در پیام‌های مبهم

بحث و نتیجه

گرومینگ یا فریبکاری تدریجی به منظور سوءاستفاده جنسی، به مثابه‌ی جرمی نوظهور در عرصه‌ی جرایم علیه کودکان، جلوه‌ای از تغییر راهبرد بزه‌کاران در بهره‌گیری از روش‌های غیرمستقیم و تدریجی است. این جرم که با ماهیتی فرایندی و خطرمحور شناخته می‌شود، مرز میان مراحل مقدماتی و ارتکاب فعل مجرمانه را کم‌رنگ کرده و مداخله‌ی کیفری را به پیش از وقوع آسیب منتقل می‌سازد. حقوق کیفری انگلستان با درک عمیق این پدیده، با جرم‌انگاری مستقل و جامع آن، در هر دو فضای مجازی و واقعی، الگویی کارآمد از سیاست جنایی پیشگیرانه ارائه داده است. در مقابل، حقوق کیفری ایران گام اولیه را در شناسایی گرومینگ برداشته اما به دلیل محدودسازی قلمرو جرم به فضای مجازی، از تأمین حمایت کامل بازمانده است. برای رسیدن به سطح مطلوب حمایت، اصلاحات تقنینی در جهت پوشش تمامی مصادیق گرومینگ و تصریح بیشتر عناصر آن ضروری به نظر می‌رسد. با انجام چنین اصلاحاتی، می‌توان امید داشت که نظام عدالت کیفری ایران نیز قادر گردد پاسخی درخور و بازدارنده به سوءاستفاده‌های خزنده و تدریجی از کودکان بدهد و محیطی امن‌تر برای آنان فراهم آورد.

با توجه به مباحث پیش گفته، ضرورت اصلاح قانون در راستای تکمیل حمایت کیفری از کودکان در برابر گرومینگ کاملاً احساس می‌شود. به طور مشخص، پیشنهاد می‌شود قانون‌گذار ایرانی یکی از دو راهکار زیر (یا هر دو) را مدنظر قرار دهد:

الف- حذف قید فضای مجازی از بند ۹ ماده‌ی ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان. بدین ترتیب، برقراری ارتباط با کودک به قصد سوءاستفاده جنسی مطلقاً (فارغ از وسیله یا مکان) جرم محسوب خواهد شد. این اصلاحیه ساده‌ترین راه برای پوشش خلأ فعلی است.

ب- پیش‌بینی یک ماده‌ی مجزا و صریح در قانون مجازات اسلامی با عنوانی نظیر «فریبکاری تدریجی به منظور سوءاستفاده جنسی». در این ماده می‌توان تعریف جامع‌تری از رفتارهای مشمول ارائه و مصادیق مختلف آن (حضوری،

سایبری، خانوادگی، غریبه و غیره) را ذکر کرد. مزیت این گزینه آن است که افکار عمومی و مجریان قانون به شکل مستقیم‌تری با عنوان مجرمانه‌ی گرومینگ آشنا می‌شوند و پیام پیشگیرانه قوی‌تری مخابره می‌گردد. در هر دو حالت، باید توجه داشت که سنگ‌بنای جرم‌انگاری گرومینگ، تفکیک آن از تعاملات عادی بزرگسالان با کودکان است. لذا، شرط قصد مجرمانه و قرائن دال بر آن، نظیر پیشنهادهای ناشایست، محتوای مستهجن، تلاش برای خلوت و ...، باید به وضوح در قانون و آیین‌نامه‌های اجرایی مورد تأکید قرار گیرد. تنها در این صورت است که نظام حقوقی ایران می‌تواند همانند انگلستان، سد محکمی در برابر منحرفانی که با نقش بازی کردن و اغفال تدریجی کودکان در پی نیت شوم خود هستند، برپا کند.

منابع

- حیدری، علی‌مراد. (۱۴۰۲). نقد سیاست کیفری تقنینی در برابر کودک‌کامی مجازی. *مجله حقوقی دادگستری*، ۸۷(۱۲۴).
- عارفی، مرتضی، و قادری، علیرضا. (۱۴۰۳). اغفال جنسی سایبری: از علت‌شناسی تا پیشگیری. *پژوهش حقوق کیفری*، ۱۳(۴۹).
- Bull, A., & Page, T. (2021). Students' accounts of grooming and boundary-blurring behaviours by academic staff in UK higher education. *Gender and Education*, 33(8), 1057–1072.
- Naidoo, L., & Van Hout, M. C. (2021). Child sex offender mind-set and grooming strategies: a discourse analysis of sex offender narratives from south Africa. *Journal of Child Sexual Abuse*, 30(5), 616–635.
- Winters, G. M., & Jeglic, E. L. (2017). Stages of sexual grooming: Recognizing potentially predatory behaviors of child molesters. *Deviant Behavior*, 38(6), 724–733.
- Winters, G. M., & Jeglic, E. L. (2022). The sexual grooming scale – victim version: Development and pilot testing of a measure to assess the nature and extent of child sexual grooming. *Victims & Offenders*, 17(6), 919–940.

استناد به این مقاله: جوانمرد، بهروز، و حیدری فرد، نوشین. (۱۴۰۵). گرومینگ یا فریبکاری تدریجی به منظور سوءاستفاده جنسی در حقوق کیفری ایران و انگلستان. *فصلنامه تحقیقات نوین میان‌رشته‌ای حقوق*، ۶(۱)، ۷۸–۹۰.

Modern Interdisciplinary Research in Law is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.